

Гражданскому уложению / [пер. с нем. ; сост. В. Бергман]. – М. : Волтерс Клувер, 2006. – 415с.).

З наведеного слідує висновок, що у європейських законодавствах отримує закріплення принцип, сформований ще у римському приватному праві – принцип вини. Лише в окремих, прямо визначених випадках, допускається відповідальність без вини.

Аналіз розвитку вітчизняного законодавства щодо правового регулювання зобов'язань відшкодування шкоди, дозволяє зробити висновок, що як за радянських часів, так і у сучасному цивільному законодавстві визначення зобов'язань відшкодування шкоди певною мірою схоже з аналогічними визначеннями у європейських країнах. Так, відповідно до ст. 440 ЦК УРСР, зобов'язання відшкодування шкоди зводиться до необхідності відшкодування у повному обсязі шкоди, завданої особі або майну громадянина, а організація, особою, яка заподіяла шкоду. Згідно зі ст. 1166 ЦК України, під зобов'язанням відшкодування шкоди розуміється обов'язок відшкодувати у повному обсязі майнову шкоду, завдану неправомірними рішеннями, діями або бездіяльністю особистим немайновим правам фізичної або юридичної особи, а також шкоду, завдану майну фізичної або юридичної особи, особою, яка завдала таку шкоду. Як бачимо, сутність зобов'язання відшкодування шкоди залишається незмінною – відшкодування у повному обсязі заподіяної шкоди – що відображає компенсаційну природу зобов'язань відшкодування шкоди.

Таким чином, як у законодавстві європейських країн, так і в цивільному законодавстві України простежується вплив римського права при визначенні зобов'язань відшкодування шкоди та їх функцій. Як бачимо, протягом розвитку правового регулювання зобов'язань відшкодування шкоди відбувся поступовий перехід від особистого до майнового характеру наслідків правопорушення, а також була надана перевага компенсаційній, а не каральній функції відповідальності за заподіяну шкоду. Тому на сьогоднішній день можна стверджувати, що функціями зобов'язань відшкодування шкоди є каральна, превентивна та компенсаційна, але саме останній надається переважне значення при регулюванні відносин відшкодування шкоди.

Сірко Р. Б.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
здобувач кафедри цивільного права*

ДО ПИТАННЯ ПРО ЗМІСТ ДОГОВОРУ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ВАНТАЖУ ЗАЛІЗНИЧНИМ ТРАНСПОРТОМ

Актуальність теми дослідження обумовлена великим значенням для функціонування економіки країни залізничних перевезень вантажів, недосконалістю правового регулювання в Україні відносин, пов'язаних із та-

кими перевезеннями та відсутністю комплексних досліджень з цієї теми у сучасних вітчизняних наукових джерелах. В наш час, коли ринок охоплює всі сфери господарської діяльності, особливості кожної з них (в тому числі і в галузі транспорту) потребують належного правового регулювання. Одним із пріоритетних напрямків розвитку законодавства в Україні є вдосконалення транспортного законодавства, яке має більш повно відповідати завданням, змісту та умовам життєдіяльності даної галузі економіки.

У процесі здійснення своєї діяльності залізниці вступають у взаємозв'язки як зі своїми клієнтами, так і з іншими транспортними підприємствами, що оформлюється відповідними договорами.

Предметом договору перевезення, незалежно від того, що складає предмет перевезення, є не окремі дії транспортного підприємства, направлені на переміщення, а транспортні послуги.

Виходячи із змісту ст. ст. 909, 919 ЦК України, ст. 22 СЗУ та інших статей СЗУ, що регулюють відносини сторін у договорі залізничного перевезення вантажу можна стверджувати, що сторони у вказаному договорі несуть такі обов'язки: 1) перевізник: а) доставити ввірений йому вантаж в обумовлений пункт призначення; б) забезпечити схоронність вантажу; в) здійснити доставку вантажу в зазначений термін; г) видати вантаж після доставки в пункт призначення зазначеному в накладній одержувачу; 2) відправник вантажу: а) сплатити залізниці провізну плату; б) прийняти вантаж після його доставки в пункт призначення, якщо відправник вказав себе в якості одержувача вантажу; 3) одержувач: а) прийняти і вивезти зі станції вантаж, що надійшов на його адресу; б) вивантажити вантаж з вагону (контейнеру), очистити зовнішню поверхню кузова вагону від залишків вантажу, повністю прибрати з вагону всі елементи кріплення вантажів, а також прибрати папір, картон та інші засоби упаковки і збереження вантажів; в) сплатити всі додаткові платежі.

Ті ж самі обов'язки сторін у договорі перевезення вантажу передбачені ч. 1 ст. 307, ч. 2 ст. 308, ч. ч. 1, 2 ст. 310 ГК України.

Перевізник зобов'язаний доставити вантаж у пункт призначення, тобто на залізничну станцію, вказану у накладній. Разом з тим, в ході виконання цього зобов'язання можуть виникнути різноманітні обставини, які змінюють первинне зобов'язання або перешкоджають його виконанню. При відповідних умовах допускається зміна пункту призначення. Так, згідно ст. 44 СЗУ залізниця може на заяву відправника, одержувача змінити станцію призначення вантажу, прийнятого до перевезення (перeadресувати вантаж), з оплатою витрат за договірним тарифом. Підприємство, організація, громадяни, за заявою яких здійснено таку зміну, є відповідальними перед попереднім одержувачем за всі наслідки такої зміни

і зобов'язані відрегулювати розрахунки між відправниками, попередніми адресатами та фактичними одержувачами.

До кола обов'язків перевізника за договором перевезення вантажу належить обов'язок по забезпеченню схоронності вантажу, який перевозиться. Перевізник зобов'язаний забезпечити його схоронність на шляху прямування як у відношенні кількості, так і якості. За загальним правилом період відповідальності перевізника за схоронність вантажу складається з моменту прийняття вантажу до перевезення і до видачі його одержувачу у пункті призначення.

Перевізник зобов'язаний транспортувати вантаж, доставити його одержувачу на протязі визначеного в нормативному порядку терміну (ч.1 ст.41 СЗУ). Терміни для слідування вантажу від пункту відправлення до пункту призначення визначаються з урахуванням швидкості (велика або вантажна), виходячи з відстані, а також залежно від виду відправки. У разі перевезення великою швидкістю враховується і категорія вантажу. Конкретні терміни доставки вантажів при перевезенні залізницями, а також порядок їх обчислення стосовно різних видів залізничних перевезень встановлені Правилами обчислення термінів доставки вантажів (розділ 11 Правил перевезення вантажів).

Вантаж вважається доставленим вчасно, якщо на станції призначення він вивантажений засобами залізниці, про що повідомлено одержувача, або якщо вагон (контейнер) з вантажем подано під вивантаження засобами одержувача до закінчення встановленого терміну доставки (ч. 4 ст. 41 СЗУ). Вантажі також вважаються доставленими вчасно у разі затримки подачі вагонів (контейнерів) під вивантаження внаслідок зайнятості вантажного фронту або з інших підстав, залежних від одержувачів, якщо він прибув на станцію призначення до закінчення встановленого терміну доставки (п.2.10. та 2.11. Правил обчислення термінів доставки).

Виконання зобов'язань по перевезенню вантажу закінчується у пункті призначення видачею вантажу його одержувачу вказаному в накладній або зміненому в процесі перевезення за заявою відправника (ст.43 СЗУ). Видача доставленого за договором у пункт призначення вантажу одержувачу є обов'язком перевізника, який він несе як перед вантажовідправником, так і перед одержувачем вантажу.

Отже, сучасне транспортне законодавство детально регулює питання змісту договору перевезення вантажів, що є запорукою належного виконання цього зобов'язання. Сторонам даних правовідносин залишається лише дотримуватися цих вимог і тим самим захистити себе від небажаних втрат, які виникають внаслідок порушення ними своїх зобов'язань.